

פיתוי
היצר:
להסתפק
במועט
לעוה"ב

דחיית
הפיתוי -
על פי
הקנאה
המצויה
אפילו
בעוה"ב

הפיתוי -
עקב אי
בקשת
האמת,
אך בעולם
הבא,
כשתברר
האמת,
אין
אפשרות
לתקן

והנה יש מהפתאים המבקשים רק הקל מעליהם שיאמרו, למה ניגע עצמנו בכל כך חסידות ופרישות? הלא די לנו שלא נהיה מהרשעים הנדונים בגיהנם, אנחנו לא נדחק עצמנו לכנס בגן עדן לפני ולפנים, אם לא יהיה לנו חלק גדול יהיה לנו חלק קטן, אנו די לנו בזה ולא נכביד על משאנו בעבור זאת. אמנם שאלה אחת נשאל מהם, היוכלו כל כך על נקלה לסבל בעולם הזה, החולף, לראות אחד מתבריהם מכבד ומנשא יותר מהם ומושל עליהם, כל שכן אחד מעבדיהם או מן העניים הנבזים ושפלים בעיניהם, ולא יצטערו ולא יהיה דמם רותח בקרבם! לא, ודאי! כי הנה עינינו הרואות כל עמל האדם להנשא על כל מי שיוכל ולשים מקומו בין הרמים יותר, כי היא קנאת איש מרעהו, ואם יראה חברו מתרומם והוא נשאר שפל, ודאי שמה שיסבל הוא מה שיכרח לסבלו, כי לא יוכל למנוע ולבבו יתעשש בקרבו. מעתה, אם כך קשה עליהם להיות שפלים מזולתם במעלות המדמות והכוזבות, שאין השפלות בם אלא לפנים, ולא ההנשא אלא שוא וסקר, איך יוכלו לסבל שיראו עצמם שפלים יותר מאותם האנשים עצמם אשר הם עתה שפלים מהם? וזה במקום המעלה האמתית והיקר הנצחי, שאף על פי שעכשו אין מכירים אותו ואת ערכו, על כן לא וחשו עליו — אז בזמנו ודאי שיכירוהו לאמתו לצערם ולבשתם, ודאי שלא יהיה להם זה אלא צער גדול ונצחי. הרי לך, שאין הסבלנות הנה אשר הם דורשים לעצמם להקל מהם חמר העבודה, אלא פתוי כוזב שמפתה יצרם אותם, ולא דבר אמיתי כלל. וכבר לא היה מקום לפתוי זה להם לולי היו רואים אמתת הענין, אבל לפי שאין מבקשים אותו, והולכים ושוגים לרצונם, הנה לא יוסר מהם פתוים עד הזמן אשר לא יועיל להם, כי לא יהיה עוד בינדם לתקן את אשר שחתו. והוא מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט, ו), "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת" וכו', והינו, כי מה שאין האדם עושה עד שהכח מסור בידו מבוראו, הוא הכח הבחירי המסור לו כל ימי חייו, שהוא בהם בחירי ומצוה לעשות, הנה לא יוכל לעשותו עוד בקבר ובשואל, שאין הכח הזה עוד בידו, כי מי שלא הרבה מעשים טובים בחייו, אי אפשר לו לעשותם אחרי כן. ומי שלא חשב חשבון מעשיו, לא יהיה לו זמן לחשובו אז. ומי שלא התחכם בעולם הזה, לא יתחכם בקבר, וזהו שאמר (עין שם), "כי אין מעשה וחשבון ודעת... בשואל אשר אתה הלך שמה".

למזד זמא

מאמרים

בשיתוף:

הרית הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
הלל לזולת התיורה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

ביאורים

אחרי שפנה הרמח"ל אל שלמי הדעת שמבינים שמטרת חייהם היא השאיפה לשלמות בעבודת ה', פונה הרמח"ל אל המון העם קטני המעלה.

הרמח"ל מלמדנו שיעור נפלא בנוגע לאמרת חז"ל "מתוך שלא לשמה בא לשמה". לפעמים לא די בדיבור במילים גבוהות או מטרות נעלות, אלא יש צורך להשתמש בכוחות ורצונות נמוכים שההדרכה הרגילה הינה למאוס בהם. כדי לעורר את קטני המעלה, נדרש הרמח"ל לגייס מידה פחותה ביותר – הקנאה, מתוך הבנה שלפעמים יש צורך בשימוש בכוחות נמוכים על מנת להניע את האדם ולרוממו. דרישת ה' אף ברמה הנמוכה ביותר של "לא לשמה" גם לה ערך גדול שיכול להביא את האדם לחיי עולם הבא.

הקנאה סותרת את מגמת העולם. מגמת העולם היא התרוממות, כל אחד נותן את חלקו ומסייע לחברו, אומה אחת מקדמת את השניה "איש את רעהו יעזרו" (ישעיה מא ו). בעל הקנאה מוכן להתעלות בעצמו, אך אינו לוקח חלק במהלך ההרמוני העולמי. מידה אנוכית זו צריכה להיעקר מהעולם, על כן "ורקב עצמות קנאה" (משלי יד ל) – סופו של הקנאי להיפסד. הרמח"ל מלמדנו שיש מידה נמוכה מזו, "הבטלה". ה'קנאי' מכיר בצורך התרוממות העולם, אך אינו מוכן להשלים עם היותו במקום השני. לעומתו ה'בטלן', מבטא את העצירה והעמידה במקום. הפסק התהליך וההתעלות העולמית.

לכן, כדי לעקור מידה פחותה זו, אנו מוכנים לגייס את חברתה שטובה ממנה במעט. העיקר שמגמת ההתקדמות תישאר. בסופו של תהליך, בזכות ההתקדמות נתרומם לתיקון המידות כולם.

הרחבות

1. שלא לשמה

אָמְנָם שְׂאֵלָה אַחַת נִשְׂאֵל מֵהֶם. למדרגת הביניים ולמדרגה התחתונה שתבוא בהמשך, יש צורך בנקיטת טכניקה אחרת להערה, והיא מידת הגאווה והכבוד או היראה מהעונש. במדרגות אלו פועל האדם שלא לשמה, אך דרך זו אינה פסולה: "דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים דף נ עמוד ב), "זה דבר קשה עד מאד לפי שאין כל בני אדם משיגין האמת עד שיהיו כמו אברהם אבינו עליו השלום, ולכן התירו להמון כדי שיתישבו על אמונתם לעשות המצות לתקות שכר ולהנזר מן העבירות מיראת עונש, ומזרזין אותם על זה ומחזקים כוונתם עד ששיג המשיג וידע האמת והדרך השלם" (הקדמת הרמב"ם לפרק חלק).

יש להעיר שלא כל המדרגות של "לא לשמה" שוות וישנן כאלה פסולות בתכלית: "וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא" (ברכות דף יז עמוד א), ומבאר תוספות שם (ד"ה "העושה"): "שאינו לומד אלא לקנטר חבריו" (ועיין "לנתיבות ישראל" חלק ב' עמ' ל במהדורה הראשונה).

שאלות לדיון

כיצד ניתן להשתמש בתכונות שליליות לעבודת ה'? מדוע הקב"ה נטע בנו תכונות שליליות? מה לדעתך יאמר המחבר לאדם שאינו מקנא בחבירו כאן בעולם הזה? האם תשובת המחבר תקפה גם לגביו?

בשיתוף:

הר"ת הישיבה בית אל
Yeshiva.org.il
 הל"ר לז"ל ה'תורה

www.yeshiva.org

www.meirtv.co.il

למזבח יומי

מאמרים